

METGES I CIRURGIANS MÉS RELLEVANTS A LLEIDA EN ELS SEGLES XVIII I XIX

Emili J. ORTONEDA i MAYORAL

Hem fet un llistat per ordre alfabètic, dels metges i cirurgians més importants d'aquests segles a les comarques de Lleida, destacant els trets més significatius una vegada consultada la següent bibliografia:

- Tesi Doctoral de Ferran Pifarré i San Agustín "Aspectes Sanitaris de l'Arxiu Parroquial de Sant Joan de Lleida, s. XVIII i XIX.
- Lladonosa i Pujol, Josep. "Noticia Histórica sobre el desarrollo de la Medicina en Lérida".
- Calbet i Camarasa J.M. i Corbella i Corbella J. "Diccionari Biogràfic de Metges Catalans".
- Cornudella i Capdevila, J. "Uns quants homes de la medicina lleidatana".

ALSINET de CORTADA, Josep

Natural de Vilanova de Meià (Noguera). Estudià medicina a Cervera. Exercí a Mérida (Extremadura) entre 1735 - 1755. Després passà a Aranjuez, on fou metge de la Casa Reial de Carles III. Entre els seus escrits destaca "Nuevas utilidades de la quina" (Madrid, 1763), on estudià i defensa aquest medicament en el tractament de les febres.

ARAN, Jaume (A. P. de Sant Joan 8-8-1700 *Lo Magnífich Dr. en Medicina*)

Es graduà en medicina el 1699 a l'Estudi General de Lleida. El 1706 era membre del Col·legi de Medicina de dit Estudi. El 1712 examinava als aspirants a regir farmàcies. El 1716, era un dels pocs metges que residia a Lleida, després del Decret de Nova Planta. El 1717 era catedràtic de Prima a la Facultat de Medicina a Cervera. El 1720 regia l'Hospital de Santa Maria de Lleida.

BAYONA, Josep (A.P. St. Joan 20-1-1707 *Magnífich Dr. en Medicina*)

Natural de Lleida. El 1675 era catedràtic de Medicina a l'Estudi General.

BERGÉS, Joan

Metge de la Universitat de Cervera que destacà cap el 1790. El 1794 era metge consultor dels Reials Exèrcits al Roselló. El 1818 era subdelegat a Lleida. Morí a l'edat de 79 anys el 11-12-1837.(A.P. de St. Joan). Va tenir un fill també metge, Joan Bergés Rissa que morí als 46 anys el dia 14-9-1846 (A.P. St. Joan).

BLET PEDROSA, Jordi (A.P. de Sant Joan 22-3-1768)

Cirurgià natural de Torredembarra que s'establí a Lleida. Es últim d'una nissaga de cirurgians que s'afincaren a Lleida. Un cosí seu va ésser Jordi Blet i Gasset, farmacèutic Major de l'Hospital Reial i del Cos de Sanitat Militar dels Exèrcits de Carles III.

BONET, Pere (A.P. St. Joan 18-5-1717)

Metge cirurgià, un dels últims metges amb títol de la Universitat de Lleida. Segons el cadastre de 1716 exercia la cirurgia a Lleida. Morí d'una basca als 89 anys el 18-5-1717.

CALDERÓ, Josep (A.P. St. Joan, Cirurgià i *Paer* en ordre tercer de la ciutat)

Cirurgià que va obtenir el títol a començament del s. XVIII, després de passar les proves davant d'un tribunal examinador del Col·legi de Medicina de la Universitat de Lleida. Segons el cadastre de 1716 exercia a Lleida. Va morir de malaltia corporal als 58 anys el dia 17-10-1716 (A.P. de St. Joan). El seu pare, Pere Calderó, també era mestre cirurgià a Lleida.

CASTELLÓ GINESTÀ, Pere

Il·lustre cirurgià nascut a Guissona (Segarra) el 4-3-1770. Fill de Pere Castelló Giner cirurgià de Guissona i de Teresa Ginestà Vila (1744-1793), i nebot d'Agustí Ginestà catedràtic a Cervera el 1770. Estudià al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona i a la Universitat de Cervera. Exercí un quant temps al seu poble. Fou cirurgià militar durant 6 anys. Després va ésser catedràtic als Col·legis de Santiago (1799) i de Barcelona per trasllat. L'any 1801 fou nomenat cirurgià de la família reial i catedràtic al Col·legi de Sant Carles a Madrid. Obtingué el títol de metge. Durant la Guerra del Francès passà a Mallorca, on restà fins el 1814. Fou destituït

i empresonat per les seves opinions polítiques el 1824, rehabilitat més tard per guarir a Ferran VII el 1832. Va lluitar per reformar l'ensenyament de la medicina i la cirurgia que aconseguí unificar l'any 1827. Va ésser l'artífex d'una nova Facultat de Medicina de Sant Carles a Madrid. El 1846, Isabel II li atorgà el títol de Marqués de la Salut. Entre els seus escrits destaquen "Memoria sobre el arreglo de la ciencia de curar" (1836). Morí a Madrid el 1-7-1850 a l'edat de 80 anys.

El seu fill, **Joan Castelló i Roca** (Guissona 1798 - Barcelona 1843) fou catedràtic d'Història de la Medicina i Bibliografia mèdica al Col·legi de Sant Carles (1820), i juntament amb el seu pare fou metge de cambra.

NISSAGA DELS CASTELLS

És una de les famílies mèdiques més brillants de Lleida del segle XIX.

CASTELLS MELCIOR, Martí

Nascut a Almenar (Segrià) el 30-9-1813 i morí a Barcelona el 20-4-1887. El seu pare, Pere Castells era metge de Camarasa i el seu avi matern Francesc Melcior metge d'Almenar. Estudià a Cervera. S'establí a Lleida en un consultori de la plaça de Sant Joan. El 1844 publicà el llibre de 104 pàgines "Agonia de la Medicina y medio para sacarla del borde del sepulcro". Va ésser metge del Balneari de Caldes de Boí. El 1865 va ésser elegit diputat provincial. Formà part de la primera Junta Provincial de Sanitat. Fundà l'Ateneu Lleidatà. Va escriure "Memoria sobre el manantial de Alcarràs. Pare de quatre fills metges:

Camil Castells i Ballespí, nascut a Camarasa. El 1885 va fer el doctorat amb la tesi "La tenia y su tratamiento". Dirigi el Boletín Clínico de Lérida des de 1886. Publicà "Historia de la legislación sanitaria española" el 1897. Va tenir un fill metge, **Miquel Castells i Ferrer** que exercí a Tossa de Mar (Girona) on va morir el 1916 per una descàrrega elèctrica al túnel de Tossa. Va ésser l'últim de la nissaga dels Castells.

Frederic Castells i Ballespí, neix a Lleida el 1-1-1851. Va llicenciar-se a Barcelona el 1871, es doctorà a Madrid el 1874 amb la tesi "Explotación y crítica de la doctrina médica y filosófica sobre la vida. L'any 1880 se'n va cap a Barcelona a estudiar Medicina Social i Sanitària. Director de Sanitat del port de Barcelona. Morí a Tona d'una epidèmia de febre groga el 1897.

Martina Castells i Ballespí, neix a Lleida el 23-7-1852. Es llicencià a Barcelona el 1881 i es doctorà a Madrid el 1883, amb notes excel·lents. Fou una de les primeres metgesses del nostre país i possiblement una de les primeres dones en ésser doctora. S'especialitzarà en pediatria aconsellada pel doctor Letamendi. Es casà amb el doctor Antoni

Constantí, metge de l'Hospital Militar i de l'Institut Pere Mata de Reus. Va morir com a conseqüència del seu primer embaràs el 21-1-1884.

Rossend Castells i Ballespí, neix a Lleida el 21-10-1868. Cursà medicina i farmàcia a Barcelona. Metge de Sanitat Militar, fou destinat a la guerra de Cuba, on va caure ferit i restà invàlid. El condecoraren amb la Creu del Mèrit Militar.

CLAVER, Jaume

Natural i veí de Lleida. Morí a Lleida el 9-12-1714 (llibre d'òbits de Sant Joan). Vinculat a la Universitat de Lleida des de 1700-1714. Durant la lluita contra Felip V, l'any 1706 ajudà a la Paheria. Metge de l'Hospital de Santa Maria de Lleida. L'any 1712, examinava els adroguers i especiers Esteban Miret i Domingo de Dios perquè poguessin exercir la farmàcia a Lleida.

COMBELLES i NAVARRA, Josep Oriol

Nat a Lleida a la primera meitat del segle XIX. Llicenciat a Barcelona i doctorat a Madrid. Es un especialitzat en psiquiatria. Diputat i vice-president de la Diputació de Lleida. Col·labora amb el Dr. Camil Castells per al perfeccionament dels establiment de beneficència. A ell es degué la supressió del manicomi del convent dels Caputxins i el trasllat de malalts dementes al Sanatori de Sant Boi de Llobregat, col·laborant amb l'Institut Frenopàtic. Col·labora en les tasques de l'epidèmia de còlera de 1885.

CORRETGER, Pere (A.P. de St. Joan)

Cirurgià vinculat a l'estudi de Lleida l'any 1716. Morí 24-06-1730 als 90 anys.

DOMÈNECH, Jaume

Metge titular de Castellidans, assistí els empestats l'any 1722. El seu pare, Bernat Domènech era metge de les Borges Blanques.

FABRA i SOLDEVILA, Francesc

Neix a Llivia (Cerdanya) el 1773. Estudià a Cervera i a Montpel·lier (1794) on es doctorà. Metge de Sanitat Militar durant la Guerra del Francès. El 1835 anar a Madrid, on fundà la "Academia de Ciencias de la Villa i Corte". Fou un gran matemàtic i filòsof. Morí a Madrid l'any 1839.

FERRER i GARCÉS, Ramon

Neix a Aitona (Segrià) el 19-09-1803. Llicenciat a Cervera el 1830 i doctor el 1831. L'any 1834 és catedràtic d'Higiene, Toxicologia i Medicina Legal a la mateixa universitat. L'any 1843, passà a Barcelona on esdevé professor distingit, i el 1847 es declara llibre de text, el seu tractat de Medicina Legal (un volum de 588 pàgines). Membre de la Reial Acadèmia de Medicina. President de l'Ateneu barcelonès. Diputat a Corts. Membre de comissions científiques i literàries. Morí a Barcelona el 2-1-1872.

GASULL, Josep (A.P. Sant Joan)

Cirurgià fill de Vilanova de la Barca (Segrià), que morí el 15-2-1829 als 37 anys. El seu pare, Josep Gasull era doctor en medicina, natural també de Vilanova de la Barca. Més tard, a l'any 1857, trobem als Arx. Parroq. De Sant Joan un altre José Gasull, "cirujano comadrón", desconeixem el parentiu amb els altres.

JOSA i ALZAMORA, Màxim (A.P. St. Joan, *médico* natural de Fraga)

Metge dels establiments de Beneficència durant l'epidèmia de còlera de 1885, del que es contagià i morí el 5-9-1885 als 38 anys. Per la seva abnegació, la Diputació acordà una pensió a la vídua de Luisa de Gomar y de las Infantas, de mil pessetes anuals.

MAURISA, Josep

Consta com graduat a l'Estudi de Lleida a l'any 1700 i com a doctor del Col·legi de Medicina de la mateixa universitat a l'any 1706. Després del desastre de la Guerra de Successió marxà de Lleida.

MIRANDA i GISPert, Josep (A.P. St. Joan, com a *Magnífich* Dr. en Medicina).

Neix a Lleida a finals del s. XVII, fill del Dr. Josep Miranda, metge de l'estudi General l'any 1706. Morí als 85 anys d'edat el 16-12-1771.

MIRARNAU, Antoni (A.P. St. Joan, Dr. en Medicina y *Catedràtico de Prima del Estudi*).

Fou un dels últims catedràtics de Medicina de l'Estudi General. El 1698 consta com a catedràtic de Prima. Al cadastre de 1716 consta com a professor de l'Estudi.

MONTRABÀ ROCA, Antoni

Natural de Ponts (Noguera) (1670-1752), fill d'Antoni Montrabà metge de Ponts. Estudià medicina a l'Estudi General. Fou metge-cirurgià militar. Es traslladà a Lisboa i guanya la càtedra d'Anatomia. Arribà a ésser metge del rei Joan Vè de Portugal.

MORLIUS, Jòsep

Es llicencià i doctorà a la Facultat de Medicina de Lleida en els últims anys d'existència. L'any 1717, quan Felip V fundà la Universitat de Cervera, consta com a Catedràtic de Mètode, sent un dels organitzadors de la Facultat de Medicina.

NADAL MONJE, Jaume (A.P. St. Joan)

Neix el 30-1-1761, probablement a Osca. Fou metge militar i director del Sant Hospital de Lleida. Formà part de la Junta de Defensa de Lleida el 1808 amb motiu de la Guerra del Francès. Durant el motí del Feneret a Lleida, saquejaren la seva casa al carrer Major, ell es va poder escapar i marxar cap a Tarragona, on moriria el 13-5-1809.

NADAL MEROLES, Jaume (A.P. St. Joan, defunció 5-9-1872)

Nasqué a Lleida el 1804 i morí a la mateixa ciutat el 5-9-1872. Era fill de Jaume Nadal Monje. Estudià medicina a Cervera. L'any 1836 reestructura la Diputació Provincial. Fundà l'Institut de segona Ensenyança l'any 1842 i fou el seu primer catedràtic d'Història Natural, assumint-ne també la seva direcció. Fou elegit diverses vegades diputat provincial i a Corts.

ORIC, Josep (A.P. St. Joan , defunció 22-4-1705)

Membre del Col·legi de Medicina de la Universitat de Lleida. En els registres i actes d'ela Paheria consta com a ciutadà honrat i catedràtic de prestigi. El 2 de febrer de 1703 examinava juntament amb el Dr. Mirarnau una donzella de 12 anys, Rosa de Puig i Bafart, per saber si es trobava en perfecte estat per contraure matrimoni. Morí a Lleida el 22-4-1705.

PARIS, Francesc (A.P. St. Joan, defunció 22-12-1731)

Natural de Lleida. Va succeir al seu pare, Francisco Paris mort el 1695, en el Col·legi de Medicina de la Universitat, i va exercir també, com el seu pare, el

magisteri a l'Estudi General. L'any 1707 va haver d'exiliar-se per la seva adhesió a l'Arxiduc Carles d'Àustria, però després del perdó general concedit per Felip V retornà a Lleida. El 1720 apareix com a metge Major de l'Hospital de Santa Maria.

PRIM i GASOL, Bartomeu

Neix a Verdú (Urgell) en 1745. Descendent de la patriarcal casa dels Prim. Fill gran del doctor en Medicina Manuel Prim i Oller. Tenia un germà, Ramón Prim i Gasol, notari de Reus, que fou l'avi del General Prim. Estudià medicina a Cervera i es doctorà amb la tesi "Decisiones Médicas". Fou catedràtic de Vísperes i Pronòstics a la mateixa universitat des de 1779 a 1792. L'any 1785, assistí als apestats de febres tercianes del Pla d'Urgell, atribuïdes a les aigües de l'estany d'Ivars. Exercí la professió a Verdú. Morí a Tàrrega el 12-11-1828, si bé fou enterrat a Verdú.

NISSAGA DELS ROCA

ROCA i PUIGCANTÓ, Josep

És el primer d'aquesta nissaga de metges. Neix a Sant Joan de les Abadesses (Ripollès). Fou un dels estudiants de les darreres promocions de l'Estudi General de Lleida. La manca de metges amb què es va trobar Lleida després de la Guerra de Successió l'impulsà a quedar-se. És va casar amb una filla del boticari Antoni Chesa. Morí molt vell, a Lleida el 21-08-1782.

ROCA i CHESA, Tomàs (A.P. St. Joan, defunció 29-08-1796)

Neix a Lleida el 24-10-1744. Era fill de Josep Roca Puigcantó. Estudià medicina a Cervera i es graduà l'any 1766. Morí el 29-08-1796 a Lleida.

ROCA i LLAURADOR, Bonaventura (A.P. St. Joan, defunció 15-05-1838)

Neix a Lleida el 14-07-1779. Fill de Tomàs Roca i Chesa. Cursà medicina Cervera i a Barcelona. Fou professor de Medicina a Cervera. Metge visitador de l'Hospital de Santa Maria de Lleida. Es autor de diversos informes i cal destacar "Memoria sobre la Tisis" escrita en els últims anys de la seva vida. Morí als 65 anys, el 15-05-1838.

ROCA i FLOREJACHS, Lluís (A.P. St. Joan, defunció 02-12-1882)

És el darrer d'aquesta nissaga. Neix a Lleida el 21-02-1830. Fill del metge Roca i Llauredor. Cursà medicina a Barcelona i es doctorà a Madrid. Religiós i de caire nacionalista. El 1862 fundà l'Acadèmia Mariana, i introduí a Lleida la Renaixença catalana. Va morir als 52 anys, 02-12-1882 i no deixà successió.

*

SABATA i CASTELLS, Joan Baptista (A.P. St. Joan, defunció 28-05-1702)

És el penúltim metge de la antiga nissaga dels metges Sabata que s'inicià amb Maties Sabata (I) a la meitat del S. XVI. i que varen ser professors de l'Estudi General durant els segles XVI i XVII. Era catedràtic de medicina i rector de l'Estudi General. Morí a Lleida, el 28-05-1702. Sembla ésser el pare del també metge Joan Baptista Sabata que morí a Lleida el 04-01-1740.

VIDAL i ABAD, Domènec

Neix a Vilaller (Alta Ribagorça) el 3-4-1741. Estudià cirurgia a Barcelona. L'any 1769 era cirurgià llatí. El 1780 es llicencià amb cirurgia. Cirurgià Major de l'Exèrcit el 1793. Professor i vice-director del Reial Col·legi de Cirurgia de Cadis el 1796 i també de cambra. Morí a Cadis el setembre de 1800, segurament de febre groga, pesta que assolí aquesta ciutat per aquestes dates.